

Firemen's Ball

Yönetmen: Milos Forman

Senaryo: Milos Forman (senaryo), Jaroslav Papousek (senaryo), Ivan Passer (senaryo), Václav Sasek (hikaye)

Oyuncular: Jan Votrčil (Komite Başkanı), Josef Sebnánek, Josef Valnoha, Frantisek Debelka
1967 / Çekoslovakya / Çekçe / 71'

Çek yönetmen Milos Forman'ı *One Flew Over the Cuckoo's Nest* (1975), *Amadeus* (1984) ve *Man on the Moon* (1999) gibi, klasikler arasındaki yerlerini çoktan almış filmlerinden tanıyoruz. Bu filmleri bizleri yönetmenin o içten humanistliği ve iğneleyici güldürüsüyle tanıştırıyor belki ama Forman'ın neden gelmiş geçmiş en büyük yönetmenlerden biri sayıldığını anlamak için Çekoslovakya'da çektiği son film olan *Firemen's Ball*'u izlemiş olmak gerekiyor sanırım.

Forman'ın da, Çekoslovakya'da yaşarken inkar etmiş olsa da sonradan kabul ettiği gibi; küçük bir kasabanın itfaiye birliğinin düzenlediği baloyu anlatan *Firemen's Ball*'ün hikayesi aslında bir komünist rejim alegorisi. Faaliyetlerinde sürekli aksaklıklarla karşılaşan bir grup itfaiye eri üzerinden ülkesinin çalışmayan bürokrasisini hicveden Forman'ın filmi öyle güçlü bir toplumsal taşlama ki; yapımından yalnızca 1 yıl sonra, Sovyetlerin 68 askeri müdahalesinin yarattığı baskı ortamının da sonucu olarak Çekoslovakya'da süresiz yasaklanmış (en azından Sovyetlerin düşüşüne kadar). Ancak Truffaut'nun uluslararası dağıtımcılığı üstlenmesi sonucu yurtdışında izlenme fırsatı bulmuş ve filmin Amerika'da topladığı takdir Forman'ın Hollywood vizesini hazırlamış.

Forman'ın ilk renkli uzun metrajı olan *Firemen's Ball*'ün daha ilk karelerinde filmin samimi ve naif atmosferi kucaklıyor izleyicisini. Bu atmosferin yaratımında Forman'ın oyuncuların çoğunu filmin çekildiği kasabanın sakinlerinden seçmiş olması önemli bir etken elbette. Ayrıca neredeyse gerçek zamanlı çekilen filmde Forman, yakaladığı doğal oyunculuklarla yarattığı; Çek Yeni Dalgası'nın alamet-i farikası sosyal gerçekçi havaya absürd olanı yedirmesini iyi biliyor. Öyle bir karışım ki bu; dönemin baskıcı rejimine göndermelerle dolu trajikomik anları izlerken, sistem içinde soluk almaya çabalayan insanların birey olma mücadelesine şahit olurken gülümseme eksik olmuyor yüzümüzden. Böylelikle ironinin baskı altında tutulan ama derdini anlatmak isteyen insanların bir numaralı silahı olduğu aklımızdan çıkmıyor. Balodaki her olay ironi malzemesi oluyor Forman için. Henüz ikinci sahnede balo için hazırlanan pankart yanarken çaresiz kalan itfaiyeciler olup bitecekler hakkında fikir edinmemizi sağlıyor aslında. Her şey bitip balonun esas nedeni olan ama oluşan kakofonide unutulmuş "eski şefe hediye verme" merasimine geldiğinde sıra, dudaklardaki gülümsemeye ağızdaki kekremsi tat eşlik ediyor. Buna rağmen *Firemen's Ball*'ün hiçbir sahnesi politik satirlerde görmeye alıştığımız karamsarlığa sahip değil. Boğucu sosyalizmin boyunduruğu altında, etkisiz politikaların ürünü işlevsiz bir bürokrasi ile yaşamaya mahkum edilmiş de olsalar, insanlardan umudunu hiçbir zamana yitirmeyen ve değişime inanan bir Forman'ın elinden çıkmış bir film bu çünkü.

Film, çekildiği tarihten neredeyse yarım asır sonra bile mizahi yönünü koruyup, izleyicisini güldürmeyi başarıyor. Eleştirilerinin yöneldiği rejimler kıvılcılı on yıllar geçmiş olsa da hicvettiği sorunlar günümüzde de insanların boğuştuğu problemlerden olduğu için, sosyal tespitleri hala geçerli olan *Firemen's Ball*; değerinden hiçbir şey kaybetmeden duruyor karşımızda. Merkezin Çek Yeni Dalgası'nı yeniden keşfe daldığı şu günlerde Milos Forman'ın kara komedisini beyaz perdede izleme fırsatını kaçırmayın!

Hamit Özonur